**СПРАВКА**

**ЗА ОТРАЗЯВАНЕ НА ПОСТЪПИЛИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ОТ ОБЩЕСТВЕНИТЕ КОНСУЛТАЦИИ ПО ПРОЕКТА НА РЕШЕНИЕ НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ЗА АКТУАЛИЗИРАНЕ НА НАЦИОНАЛНАТА КАРТА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА 2023 Г.**

| № | Организация/потребител /вкл. начина на получаване на предложението/ | Бележки и предложения | Приети/ неприети | Мотиви |
|---|---|---|---|---|
| **1.** | **Проф. д-р Милен Балтов, ректор на Бургаския свободен университет** (получено по електронна поща, чрез електронната система за документооборот на МОН и портал за обществени консултации) | **1.** Националното законодателство на Република България регулира държавните и частните висши училища чрез еднакви нормативни изисквания, определящи правилата и процедурите за разкриване на структурни звена (филиали, факултети, колежи) и/или на ПН/СРП в тях. Държавните и частните ВУ, техни филиали и ПН/СРП, както и проектите за разкриването им се оценяват и се акредитират от НАОА съобразно едни и същи правила, по едни и същи стандарти за качество и в условията на сравнимост.<br>Формулираните в предложения проект на актуализирана НКВОРБ условия към насоките в т. 4.1.2, т. 4.2.1., т. 4.2.2., т. 4.4.1, т. 4.4.2 обаче свеждат вземането на решения за разкриване на нови ВУ, филиали, факултети, колежи и ПН/ СРП, съобразно това дали в региона има държавно ВУ, което предлага такова ПН/ СРП, като е без значение дали в съответния регион има частно ВУ с обучение по същото ПН/ СРП. Посочените условия към т. 4.1.2, т. 4.2.1., т. 4.2.2., т. 4.4.1, т. 4.4.2. в насоките за определяне на националната политика обаче не вземат предвид съществуването на ПН в частните ВУ, макар че те са в обхвата на методиката и са категоризирани според нейните индикатори. Ако посочените условия вземат предвид само ПН в държавните ВУ, а наличието на същото ПН в частно ВУ в съответния регион е фактор без значение, на практика частните ВУ се елиминират от Националната карта на висшето образование в Република България.<br>В тази връзка предлагаме следните редакции:<br>В т. 4.1.2.:<br>Условие първо „– съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион;“ да се замени със следния текст: „– съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго ВУ в съответния регион;“<br>**2.** В т. 4.2.1.:<br>Условие първо “– обучение по съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион, броят на обучаваните студенти в съответните ПН/СРП на национално ниво е над 60% от определения от НАОА капацитет;“ да се замени със следния текст: „– обучение по съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго ВУ в съответния регион, броят на | **Не се приема** | Разпоредбата на чл. 9, ал. 3, т. 3 на ЗВО се отнася за държавните висши училища по отношение на регулирането на системата от държавата. В чл. 36, ал. 2 е посочено, че Териториално изнесените звена на частните висши училища в страната и в чужбина се откриват след положителна оценка на съответния проект от Националната агенция за оценяване и акредитация. При формулирането на насоките на националните политики по отношение на цитираните точки в направеното предложение е взето предвид обстоятелството, че наличието на възможности за държавен прием в съответните райони по съответните ПН/СРП поставя достъпа до висше образование в по-малка зависимост от финансовите възможности на гражданите да покриват |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | обучаваните студенти в съответните ПН/СРП на национално ниво е над 60% от определения от НАОА капацитет;“<br>**3.** В т. 4.2.2.:<br>Условие първо „– обучение по съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион, броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е над 70% от определения от НАОА капацитет;“ да се замени със следния текст: „– обучение по съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго ВУ в съответния регион, броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е над 70% от определения от НАОА капацитет;“<br>**4.** Към новата т. 4.4.<br>В т. 4.4.1.:<br>Условие първо „– обучение по съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион, броят на обучаваните студенти в съответните ПН/СРП на национално ниво е над 60% от определения от НАОА капацитет;“ да се замени със следния текст: „– обучение по съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго ВУ в съответния регион, броят на обучаваните студенти в съответните ПН/СРП на национално ниво е над 60% от определения от НАОА капацитет;“<br>В т. 4.4.2.:<br>Условие първо „– обучение по съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион, броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е над 70% от определения от НАОА капацитет;“ да се замени със следния текст: „– обучение по съответното ПН или съответната СРП не се предлага от друго ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго ВУ в съответния регион, броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е над 70% от определения от НАОА капацитет;“ | | приложимите такси за обучение в сравнение с наличието на възможности за прием извън субсидирания от държавата.<br>В този смисъл държавната политика е да осигури достъп до държавен прием на гражданите без да ги поставя в неравностойно положение. |
| **2.** | **Проф. Георги Вълчев, ректор на Софийския университет „Св. Климент Охридски“**<br>(електронна поща) | **1.** Във връзка е Проекта за актуализиране на Националната карта на висшето образование в Република България за 2023 г., Ви изпращаме следните препоръки по проекта от името на Софийския университет „Св. Климент Охридски“:<br>Предлагаме вместо показателя „Определен от НАОА капацитет за обучение на студенти във ВУ“ за анализите относно ПН и СРП в държавните висши училища да се използват по-подходящи показатели, като например сборът на „Утвърден брой на приеманите за обучение студенти държавна поръчка в държавните висши училища“ и на „Утвърден брой на приеманите за обучение студенти срещу заплащане в държавните висши училища“. Държавните висши училища, особено | **Не се приема** | Определеният от НАОА капацитет за обучение на студенти във ВУ по съответните ПН/СРП е основна характеристика на профилната и териториалната структура на висшето образование, а степента на използване на |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | изследователските университети, имат традиционно високи стойности на „капацитет за обучение на студенти във ВУ“ и използването на този показател изкривява регионалните и национални анализи относно търсенето в конкретни ПН и СРП. Утвърждаването на броя на приеманите студенти се регулира чрез решения на Министерския съвет и би следвало този показател да е водещ относно коректно определяне на съотношението между условно „свободни“ и „заети“ места по ПН и СРП. | | създадения капацитет е един от основните показатели за степента, до която съществуващата профилна и териториална структура на висшето образование съответства на търсенето от страна на кандидат-студентите. С оглед на дефинираните цели на НКВОРБ проследяването на степента на използване на създадения капацитет за обучение на студенти както в държавните, така и в частните висши училища е от съществено значение и е пряко свързано с възможностите за провеждане на политики за балансирано развитие на мрежата от висши училища в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда. |
| | | **2.** Да се завишат с 10% праговете за разкриване на нови ВУ и факултети, ПН/СРП, т.е. от 60/70/80% в отделните препоръки да станат съответно 70/80/90%. Мотивацията е, че според направения анализ в т. 2 и т. 3 голяма част от местата в рамките на одобрените капацитети остават незаети към момента в много от направленията и в същото време дългосрочната прогноза е за намаляване на броя на новите студенти през следващите 5-6 години. | **Не се приема** | Направеното предложение за завишаване на праговете на практика би довело до силно стесняване на възможностите за по-нататъшно развитие на профилната и териториалната структура на висшето образование, доколкото към момента има само 3 от общо 52 ПН в страната, при които |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | | | капацитетът е запълнен на ниво от над 70%. Чрез предложените в проекта за актуализиране на НКВОРБ прагове се търси постигането на баланс между стремежа за ограничаване на по-нататъшното фрагментиране на висшето образование, от една страна и стремежа за запазване на възможностите за продължаващо развитие и адаптиране на мрежата от висши училища към потребностите на кандидат-студентите и тези на пазара на труда – от друга. |
| | | **3.** При определяне на броя точки за реализация на студентите да се замени показателите „Осигурителен доход“ и „Промяна на осигурителния доход“ с „Облагаем доход“ и „Промяна на облагаемия доход“, тъй като за редица ПН и СРП максималният осигурителен доход е под облагаемия доход. Да се намали теглото на индикатора „Принос към осигурителната система“. Стойностите на тези индикатори се определят от органи извън висшите училища (индустрия, държава) и не би трябвало да допринасят съществено към оценката на представянето на ВУ. | **Приема се по принцип** | Направените предложения предполагат да бъдат подложени на задълбочен анализ и обсъждане със заинтересованите страни. Предвид кратките срокове за приемане на акта те могат бъдат обсъдени и съответно потенциално могат да бъдат взети предвид при предстоящото актуализиране на НКВОРБ за 2024 г. |
| | | **4.** Да се отбележат по някакъв начин в Националната карта за 2023 г. специфичните случаи на принос към осигурителната система на завършили в някои ПН (напр. ПН 3.5 в СУ „Св. Климент Охридски“, а именно:<br>а) завършили студенти, които продължават образованието си в чужбина (в магистърски и докторски програми), | **Приема се по принцип** | Направените предложения предполагат да бъдат подложени на задълбочен анализ и обсъждане със |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | б) завършили студенти, които работят за фирми (компании, агенции, медии, издателства), регистрирани в чужбина. | | заинтересованите страни. Предвид кратките срокове за приемане на акта те могат бъдат обсъдени и съответно потенциално могат да бъдат взети предвид при предстоящото актуализиране на НКВОРБ за 2024 г. |
| | | **5.** Обвързване на прогнозните данни за ПН 3.5 в СУ с предстоящото актуализиране на Списъка на професиите за професионално образование и обучение (последно изм. и доп. със Заповед № РД09-1674/31.07.2023 г., актуализиран 01.08.2023 г.) Грижата ни е от средното образование да има кандидат-студенти, ориентирани по професионални направления.<br>Обновяването на списъка с изучавани професии да се осъществява с помощта на секторни съвети, които обединяват работодатели, браншови организации, представители на синдикатите, професионалните гимназии и висшите училища. | **Приема се по принцип** | Направените предложения предполагат да бъдат подложени на задълбочен анализ и обсъждане със заинтересованите страни. Предвид кратките срокове за приемане на акта те могат бъдат обсъдени и съответно потенциално могат да бъдат взети предвид при предстоящото актуализиране на НКВОРБ за 2024 г. |
| **3.** | **Г-н Венелин Йорданов, г-н Росен Герасимов и г-н Петър Нейчев, ПЛОВДИВ ТЕХ ПАРК АД**<br>(електронна поща) | **1.** Проектът за актуализация на НКВОРБ за поредна година не изпълнява целите, за които картата е въведена от законодателя, а именно да въведе ред в профилната и териториалната структура на висшето образование в страната по професионални направление и специалности в съответствие със социално-икономическото развитие и потребности на пазара на труда. Картата е триумф на статуквото в областта на висшето образование и пренебрегване на всякакви форми на демократичност в развитието висшето образование и конкуренция между висшите училища. С НКВОРБ е нарушен основният закон за развитие в пазарната икономика - законът за конкуренцията, като практически не се допускат нови доставчици на образователни услуги. По този проблем има становище на Комисията за защита на конкуренцията (Решение №736/17.09.2020г.). Няма ли конкуренция - няма повишаване на качеството на образованието.<br>С Картата е въведен социалистически принцип на финансиране на висшето образование с деление на държавно и частно. Субсидират се само държавните висши училища. Това води до драстични компромиси в качеството на | **Приема се за сведение** | Направени са констатации и изводи, които са в противоречие със Закона за висшето образование. Делението на висшите училища на държавни и частни не е въведено с НКВОРБ, а със закона, както и начинът на финансиране на ВУ. Определеният от НАОА капацитет за обучение на студенти във ВУ по съответните ПН/СРП е основна характеристика на |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | образованието, предлагано от частните висши училища в името на икономическото им оцеляване.<br>С Картата по статистически начин с цитиране на купища от данни по отношение на професионални направления, брой студенти в национален и регионален мащаб, раздробяване на типове региони, пол и т.н. се прави опит за съставяне на картина на състоянието на висшето образование. Пропуска се анализът на основни факти, постига се ефектът на пренасищане с информация и по този начин се възпрепятства откриването на нови висши училища или нови филиали, факултети и колежи във вече действащи висши училища.<br>Представената статистика не води до конкретни действия за подобряване на картината. Не се предлагат конкретни действия за актуализация на изходните данни за капацитета, като ключов индикатор в Националната карта, определен от НАОА и въвеждане например на мандатност на максималния брой студенти по професионални направления в едно виеше училище.<br>Циментира се статуквото за да не се изгуби контрола на избраните доставчици на образователни услуги върху правото да обучават студенти.<br>Анализът е силно ориентиран към субсидирания прием в държавните висши училища, където процентът на запълняемост е около 87%, а при 15 професионални направления е 100 % и повече. Не е ясно в анализа, отразен в Националната карта защо няма промени в методологията, като качеството на висшето образование пада и студенти задават въпроси на кандидати за ректори „Какво ще правите с преподавателите, които не си вземат занятията?"<br>С Картата е въведен терминът „запълняемост", но той се използва единствено за местата в рамките на държавната поръчка.<br>При останалите видове прием на студенти изобщо не се анализира запълняемостта на капацитета на висшите училища, определен от НАОА.<br>Фокусът на анализа трябва да е насочен към т.н. „запълняемост" или „използваемост" на капацитета на висшите училища, което трябва да стане основен индикатор при определянето на профилната и териториалната структура на висшето образование в страната по професионални направление и специалности. По този начин ще бъде приведено висшето образование в Република България в съответствие със социално-икономическото развитие и потребности на пазара.<br>След като условието за откриване на нови висши училища е броят на действащите студенти в съответните ПН/СРП на национално ниво да е над 70% (или 60 %) от определения от НАОА капацитет, то този капацитет трябва да е във фокуса на вниманието на съставителите на нормативните актове в областта на висшето образование. С други думи, наложително е да се въведе практика по привеждане на капацитета на висшите училища в съответствие с реалната му запълняемост (или използваемост) по професионални направления и въвеждане на марж или буферен резерв в размер от не повече от 5-10 процента. При последващата акредитация на висшето училище трябва да бъде коригиран капацитета му в тези | | профилната и териториалната структура на висшето образование, а степента на използване на създадения капацитет е един от основните показатели за степента, до която съществуващата профилна и териториална структура на висшето образование съответства на търсенето от страна на кандидат-студентите. С оглед на дефинираните цели на НКВОРБ проследяването на степента на използване на създадения капацитет за обучение на студенти както в държавните, така и в частните висши училища е от съществено значение и е пряко свързано с възможностите за провеждане на политики за балансирано развитие на мрежата от висши училища в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда. |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | граници, за да не се изкривява картината в национален мащаб, който е ключов за определянето на условията за откриване на нови висши училища и по такъв начин поддържане на конкуренцията, като основен фактор в качественото образование.<br>Изключително фрапантен е случаят с определения от НАОА капацитет и реалния брой студенти по ПН 4.6 „Информатика и компютърни науки" в Югоизточен район за планиране (ЮИРП), където капацитетът на висшите училища е 960 студента, а действащите студенти са едва 154, т.е. 16.04%. В Северен Централен район за планиране (СЦРП) този процент е 28.33%. Именно случаи като тези пречат за въвеждане на конкурентното начало във висшето образование. Прекалено високият отпуснат капацитет, като цитираният по-горе, възпрепятства други доставчици на образователни услуги да се включат в образователния пазар.<br>Накратко, определеният от НАОА капацитет по ПН 4.6. в национален мащаб е в размер на 14420 студента, а е запълнен с едва 7181 студента, което е едва 49,8%. Как тогава въобще е възможно да се прескочи прагът от 70% (или 60%), за да се открие ново виеше училище в това направление?<br>Именно този анализ липсва в Национална карта на висшето образование в Република България.<br>В картата липсва мотивировка и описание на начина за определяне на критерия, при който да са налице основания за откриване на нови висши училища и защо процентът да е запълнен над 70 (или 60), а не е над 100? Ако контролът върху капацитета беше приведен в съответствие с реалния брой действащи студенти, то 100% +/- 10% запълняемост на капацитета би бил справедлив критерий. Затова прилагаме предложение за ежегодна актуализация на капацитета на висшите училища по професионални направления.<br>Контролът върху всички видове прием трябва да е като при държавната поръчка.<br>Необходими са действия за корекция на изходните данни по отношение на капацитета, за да се изпълнят целите на НКВОРБ, за които е създадена.<br>В заключение, считаме че очакваните резултати от прилагането на предложения проект за Националната карта няма да бъдат фактор за регионално развитие, както се твърди в писмото на министъра. Как ще се задоволяват потребностите на регионите, след като принципно критериите за откриване на нови висши училища според Картата са в национален мащаб?<br>Например, в ПН 4.6 „Информатика и компютърни науки“ в ЮЗРП висшите училища са 7, в СИРП са 4, а в ЮЦРП има само едно висше училище в това професионално направление.<br>Развитието на висшето образование по Националната карта е ориентирано изключително към вътрешния пазар и противоречи на изводите, направени на страница 28 относно обучаваните чуждестранни студенти в България и ЕС и възможности за приходи от външния пазар на студенти.<br>Като успех в анализа, отразен в Националната карта се отчита намаленият брой на висшите училища от 52 на 51. Проучванията убедително показват, че България е на едно от средните нива по брой висши училища на 1 000 000 жители. Намаленият | | |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | брой води до намаляване на конкуренцията между висшите училища, от тук до намаляване на качеството. Т.нар. консолидация води до увеличаване на броя на студентите в определени висши училища за сметка на други.<br>Кога наистина ще се приложи принципът за балансирано развитие на мрежата от висши училища според потребностите на регионите и ще бъде открито „Международно Виеше Училище по Информатика и Електронно Лидерство „Махатма Ганди" в гр. Пловдив (ЮЦРП) по професионално направление 4.6. „Информатика и компютърни науки"? | | |
| **4.** | **Г-н Васил Велев, председател на Управителния съвет на Асоциацията на индустриалния капитал в България**<br>(електронна поща) | **1.** АИКБ като най- представителна организация на работодателите на национално равнище участва активно, включително със свои предложения при обсъждане и въвеждане на всички реформи, свързани със системата на образованието, като специален интерес за нас представляват реформите и данните, свързани с обвързването на държавния план-прием с нуждите на пазара на труда. През юли 2021 г. за първи път в България беше приета НКВОРБ, за която е предвидено да се използва за балансирано развитие на мрежата от висши училища според потребностите на регионите и според реалните възможности, както и за допълнително развиване на системата за контролиран от държавата субсидиран прием в държавните висши училища, в съответствие с националните и регионални потребности и с прогнозите за бъдещо развитие на пазара на труда. Асоциацията подкрепи въвеждането на НКВОРБ още чрез подкрепата на промените в Закона за висшето образование като инструмент, който да даде актуална картина на състоянието на висшето образование в България – неговата териториална структура и да идентифицира потребностите от специалисти на национално и регионално ниво, да насочва държавния план-прием във висшите училища в съответствие с потребностите на икономиката и обществото и да послужи за разработването на политики и мерки за постигане на поставените цели. АИКБ участва активно в дискусиите при подготовката на НКВОРБ и предостави редица предложения през 2022 г. и в началото на 2023 г. за нейното актуализиране, които, за съжаление, не бяха взети предвид. Именно затова и в рамките на отворената процедура за обществено обсъждане АИКБ изразява своята подкрепа за спешна актуализация на НКВОРБ, като оценяваме усилията на ръководения от Вас екип, но считаме, че следва да бъдат отстранени редица слабости, които водят или могат да доведат до неправилни политически решения в ущърб на обществения интерес. Тези слабости, както и конкретни предложения бяха обсъдени в началото на тази година и с екипа от Фондация „Отворено общество“, като срещнахме разбиране по тяхното въвеждане. Предвид това, че същите не са въведени в настоящата актуализация, ние бихме искали да Ви запознаем с тяхната насоченост и апелираме за среща за обсъждането им отново, както и за намиране на подходящо решение, тъй като считаме, че тези слабости могат да предизвикат необосновано увеличение на държавния план-прием по някои специалности за сметка на намалението на други такива, които са жизненоважни за функционирането на българската икономика. Следва да имаме предвид, че висшето образование (платено от | **Приема се по принцип** | Всички направени предложения в предходните актуализации на НКВОРБ са обсъдени и взети предвид. Някои бяха анализирани и съответно направени опити да бъде събрана надеждна информация за конкретни индикатори, но наличните данни се оказаха непълни. МОН продължава да обсъжда и да анализира всички получени предложения за подобряване на НКВОРБ. План-приемът във ВУ с РМС се утвърждава по професионални направления, а не по специалности.<br>Другата част от направените предложения предполагат да бъдат подложени на задълбочен анализ и обсъждане със заинтересованите страни. Предвид кратките срокове за приемане на акта те могат бъдат обсъдени и съответно потенциално могат да бъдат взети предвид при |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | държавата, т.е. от данъкоплатците) не е самоцел, а инструмент за задоволяване на определени потребности най-вече в областта на пазара на труда и повишаване на шансовете на младите хора за качествена заетост. Във връзка с актуализацията на Националната карта получихме и редица други предложения от наши членове, които също изразяват редица свои притеснения по нейното ефективно прилагане.<br>В тази връзка представяме на Вашето внимание следните предложения и коментари, които бихме желали да бъдат взети предвид при последваща актуализация на НКВОРБ:<br>От създаването ѝ до момента считаме, че НКВОРБ не изпълнява в цялост целите, за които е въведена от законодателя, а именно - да въведе ред в профилната и териториалната структура на висшето образование в страната по професионални направления и специалности в съответствие със социалноикономическото развитие и потребности на пазара на труда. С Картата по статистически начин с цитиране на редица данни по отношение на професионални направления, брой студенти в национален и регионален мащаб, раздробяване на типове региони, пол и т.н. се прави опит за съставяне на картина на състоянието на висшето образование. Представената статистика обаче не води до конкретни действия за подобряване на висшето образование и в нея липсва най-важното. Следва да се добавят критерии в Методиката за разработване на картата, които да дават реална връзка с потребностите на пазара на труда. В момента картата дава една моментна картина на работни места, заети от висшисти, но не дава яснота дали те реално са заети по специалността си, нито какви са изискванията за заемане на тези работни места. Следва да се добавят критерии, които представят, от една страна, броя студенти по специалности, а от друга - броя и вида на работните места, които са заети в момента и изискват конкретна специалност от професионалните направления на висшето образование. Този критерий, тази съпоставка ще даде възможност да се направи оценка на работните места, които в следващите години ще се освободят (поради пенсиониране) и на необходимия брой студенти от съответната специалност, които могат да ги заемат. Както знаете, по данни на МТСП близо 130 000 работни места, изискващи средно образование, се заемат от висшисти по различни причини. В същото време има незадоволено търсене на инженери. Това се дължи основно на липсата на работни места, изискващи определени специалности, за сметка на други, които остават свободни поради липсата на дипломирани студенти по определени специалности. Липсата на предлагания критерий само би задълбочила описания проблем.<br>Същевременно има специалности, които са уникални за едно висше училище, но съгласно настоящата методика не се предвижда увеличаването на план-приема по тях, а може да се стигне и до намаляване. Това засяга някои от техническите висши училища, които попадат в район от тип Г. | | предстоящото актуализиране на НКВОРБ за 2024 г. |
| | | **2.** Вторият съществен проблем в методиката е средното изчисляване на осигурителния доход на работещите в различните населени места. Избраният | **Приема се по принцип** | Направените предложения предполагат да бъдат подложени на |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | критерий деформира получените резултати, тъй като например по търсени специалности, по които повечето от завършилите<br>студенти се реализират в малки населени места, полученият по-нисък доход определя по-лошо класиране на съответната специалност. Необходимо е поставянето на коефициент, чрез който да се постигне адекватно сравнение. Такъв критерий може да бъде „коефициент на покупателната способност“ или чрез съотнасяне на осигурителния доход към средния за региона. | | задълбочен анализ и обсъждане със заинтересованите страни. Предвид кратките срокове за приемане на акта те могат бъдат обсъдени и съответно потенциално могат да бъдат взети предвид при предстоящото актуализиране на НКВОРБ за 2024 г. |
| | | **3.** Направеното от нас предложение в т. 1 е изключително важно да бъде отразено в кратък срок – то е съществено за подобряване на качеството на Методиката и ако не бъде направено сега, то перспективата това да бъде направено след 5 години може да доведе до редица негативни последици. Затова заложеното актуализиране на Методиката на 5 години е твърде много време, през което могат да настъпят редица фактори, които да доведат до промяна в нуждите на пазара на труда. Предлагаме да се прави актуализация на Методиката ежегодно. Причините за това са, че в следващата една година предстои да видим до какви резултати ще доведат дадени насоки и как ще се използва самата карта като инструмент. Това ще даде и насоки за последващо развитие на Методиката, за което не бива да се изчаква още 5 години. | **Приема се по принцип** | Няма пречки Методиката на НКВОРБ да се актуализира ежегодно съобразно нуждите и установените възможности за нейното развитие и усъвършенстване. |
| | | **4.** За да изпълни поставените цели, НКВОРБ следва да отразява факта, че структурните несъответствия на пазара на труда не са индикатор за евентуална безработица или спиране на производството в даден отрасъл, а индикатор за разминаване между наличния човешки капитал и необходимия в отделните икономически сектори. Тенденцията към работни места на всички нива, които изискват засилено прилагане на нерутинни умения, ще продължи и много от традиционните работни места, доскоро изискващи прилагане на физически или рутинен труд, ще бъдат изместени от такива, свързани с нови компетентности основно от областта на инженерните и природоматематическите науки.<br>Затова освен предложените промени в Методиката следва да се добави в Раздел 4 на картата и насока за повишаване на интереса и привлекателността на търсени от бизнеса специалности съвместно със социалните партньори и браншовите организации.<br>Смятаме, че посочените в анализа „Насоки на националните политики за развитие на профилната и териториална структура на висшето образование по професионални направления и специалности от регулираните професии в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда“ се нуждаят от по-задълбочено осмисляне, разширяване, | **Приема се по принцип** | Направените предложения предполагат да бъдат подложени на задълбочен анализ и обсъждане със заинтересованите страни. Предвид кратките срокове за приемане на акта те могат бъдат обсъдени и съответно потенциално могат да бъдат взети предвид при предстоящото актуализиране на НКВОРБ за 2024 г. |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | усъвършенстване и прецизиране. Както се посочва в анализа, „Настоящите насоки служат за ориентир при формулирането на конкретни решения при упражняването на правомощията на МС в сферата на висшето образование“.<br>Сериозно внимание трябва да се отдели на ролята на държавата, научните институции, местната власт, социалните партньори в създаването на системи за проучване, изследване, разработване на планове и прогнози за социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда на национално, секторно и/или на регионално ниво, както и по отношение на нуждите и възможностите на районите.<br>Разчитаме, че направените предложения и дадени аргументи ще предизвикат преразглеждане на настоящата Методика и чрез отразяването им постепенно ще се постигне реална регулация на висшето образование, съобразено с нуждите на българската икономика и общество. | | |
| **5.** | **Проф. Димитър Димитров, ректор на Университета за национално и световно стопанство**<br>(електронна поща) | **1.** Преди всичко, изразяваме нашата подкрепа за проекта на Актуализирана НКВОРБ 2023. Считаме, че такъв документ е важен за провеждането на държавната политика в областта на висшето образование. Поради тази причина и с оглед на нашата загриженост за подобряване на отделни аспекти на НКВОРБ, и бидейки отговорни към процеса на осигуряване на кадри, търсени от пазара на труда в условията на развитие на икономиката на знанието, формулираме следните предложения:<br>1. Допълване на насоките на националната политика по отношение на разкриване на нови ПН/СРП в съществуващи ВУ, филиали, факултети, колежи. За да се даде възможност на висшите училища да предлагат нови, модерни и търсени специалности, е необходимо в Насоките на националните политики за развитие на профилната и териториалната структура на ВО да се добавят следните нови точки:<br>1.1. Към т. 4.3 да се добави нова точка със следното съдържание:<br>4.3.4. Допуска се откриване на нови ПН/СРП от съответната група във ВУ и техни поделения в регионите на планиране от тип А, Б и В, и когато броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е под определения в т. 4.3.1, 4.3.2 и 4.3.3 капацитет в случаите когато откриваното ПН/СРП е от приоритетните професионални направления съгласно чл. 95, ал. 7, т. 8 от ЗВО (Списък на приоритетните професионални направления, Приложение 2 към чл.7 от Постановление №64 / 25.03.2016 г.).<br>Мотиви:<br>Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 година поставя ясен акцент върху приоритетни професионални направления и защитени специалности въз основа на „...прогнозите за търсенето и предлагането на работна сила, разработвани от МТСП, както и заявки от страна на национално представените работодателски организации … В публичното пространство системно беше обяснявана ползата за кандидат-студентите и за обществото при обучение на повече студенти в STEM областите“ (Стратегия, с.9).<br>Утвърждаването на специални списъци, диференцирани нормативи за издръжка | **Не се приема** | Считаме, че следва да се съблюдава свободния капацитет. Определеният от НАОА капацитет за обучение на студенти във ВУ по съответните ПН/СРП е основна характеристика на профилната и териториалната структура на висшето образование, а степента на използване на създадения капацитет е един от основните показатели за степента, до която съществуващата профилна и териториална структура на висшето образование съответства на търсенето от страна на кандидат-студентите. С оглед на дефинираните цели на НКВОРБ проследяването на степента на използване на създадения капацитет за обучение на студенти както в държавните, така и в частните висши |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | на обучението на един студент и множество други мерки имат ясна цел: да стимулират приема и обучението на кадри, от които работодателите и държавата имат нужда. Предложеният текст на точка 4.3.4. ще осигури възможност за разкриване на нови за ВУ професионални направления от приоритетния списък, което е ограничено с действието на точки 4.3.1, 4.3.2 и 4.3.3 чрез заложения формален праг, основан на капацитета. След като тези ПН са определени, като „приоритетни“, то липсва логика държавата, от една страна, да ги третира като такива и да насочва мерки в тяхна подкрепа, а от друга – чрез НКВРБ да налага сериозни ограничители към разкриването на нови възможности за обучение по тях. Това явно противоречие между Стратегията за развитие на висшето образование до 2030 г. и възприетия подход в НКВОРБ за ограничаване откриването на нови ПН от приоритетния списък следва да се реши, за което предлагаме и горепосочения текст на т. 4.3.4. Доказателство за това е и невъзможността да се в разкрие ПН 1.3 „Педагогика на обучението по …“ (приоритетно направление) в нито един регион на планиране. Същевременно практиката показва, че е налице значителна потребност от кадри със специфична педагогическа подготовка в цялата страна. | | училища е от съществено значение и е пряко свързано с възможностите за провеждане на политики за балансирано развитие на мрежата от висши училища в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.<br>По този начин при наличие на свободен капацитет и въведено ограничение от НКВОРБ ВУ се насърчават да сключват споразумения за провеждане на съвместно обучение и споделяне на ресурси. |
| | | **2.** 1.2. Към т. 4.3 да се добави нова точка със следното съдържание:<br>4.3.5. Допуска се откриване на нови ПН/СРП от съответната група във ВУ и техни поделения в регионите на планиране от тип А, Б и В, и когато броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е под определения в т. 4.3.1, 4.3.2 и 4.3.3 капацитет при мотивирано становище от ресорното министерство за необходимостта от увеличаване на броя на обучаваните студенти по съответните ПН/СРП в съответния регион.<br>Мотиви:<br>Предложеният текст ще осигури възможност на ВУ да реализират националната Стратегия за развитие на висшето образование 2030. Това може да се осъществи и чрез разкриване на специфични, интердисциплинарни и търсени на пазара на труда нови за дадено ПН специалности, без това да бъде механично блокирано от стриктно заложения в НКВОРБ капацитет. По този начин националната политика, чрез НКВОРБ ще даде ясен приоритет на динамиката на пазара на труда и изискванията на потребителите на кадри, например в сферите на дигитализация, киберсигурност, електронно управление и различни STEM специалности. В тази насока е и едно от изискванията, които се предявяват към ВУ при институционална акредитация, а именно да се развиват, „улавяйки“ тенденциите на средата, в частност на пазара на труда – т.е. ВУ да бъдат проактивни спрямо новите реалности на средата. По този начин ще бъдат отстранени съществуващите сериозни бариери пред ВУ да предложат съвременни и атрактивни | **Не се приема** | Считаме, че следва да се съблюдава свободния капацитет. Определеният от НАОА капацитет за обучение на студенти във ВУ по съответните ПН/СРП е основна характеристика на профилната и териториалната структура на висшето образование, а степента на използване на създадения капацитет е един от основните показатели за степента, до която съществуващата профилна и териториална структура на висшето образование съответства на търсенето от страна на кандидат-студентите. С |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | специалности, но в нови за тях ПН. | | оглед на дефинираните цели на НКВОРБ проследяването на степента на използване на създадения капацитет за обучение на студенти както в държавните, така и в частните висши училища е от съществено значение и е пряко свързано с възможностите за провеждане на политики за балансирано развитие на мрежата от висши училища в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.<br>По този начин при наличие на свободен капацитет и въведено ограничение от НКВОРБ ВУ се насърчават да сключват споразумения за провеждане на съвместно обучение и споделяне на ресурси. |
| | | **3.** Прецизиране на ключовите индикатори в НКВОРБ, при отчитане на регионалните особености и различия. При по-задълбоченото обследване на инструментариума за формиране на някои ключови индикатори изпъкват определени несъвършенства, които възпрепятстват адекватното балансиране на регионалните и националните нужди от специфични специалности в отделни ПН. Като един конкретен проблем в НКВОРБ може да се посочи провеждането на анализ на дейността на ВУ в Република България в твърде обобщен регионален аспект, без отчитане на специфичните особености и реалните териториални различия относно отделни ПН и ВУ. Доказателства за това твърдение се съдържат в Приложението към настоящото становище относно ПН 4.6 „Информатика и компютърни науки“. Отчитайки формирането на „естествени“ клъстъри от висши училища, както и регионалните им особености, чрез използването на обективен подход за определяне на дела на действащите студенти от определения от НАОА | **Приема се по принцип** | Направените предложения предполагат да бъдат подложени на задълбочен анализ и обсъждане със заинтересованите страни. Предвид кратките срокове за приемане на акта те могат бъдат обсъдени и съответно потенциално могат да бъдат взети предвид при предстоящото |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | капацитет за ПН 4.6, може да се заключи, че използването на обобщаващи показатели, изчислявани на национално равнище, е некоректно и би довело до вземането на решения, които не съответстват на обективната необходимост от откриване на нови професионални направления в съществуващи ВУ. Още повече, нереално високите капацитети, определени на множество ВУ при акредитационни процедури за определени ПН в миналото, и доказана невъзможност за запълването им (поради ниската атрактивност за кандидат-студентите), недопустимо блокират ВУ да предложат актуални и търсени специалности в тези ПН. Имайки предвид факта, че НКВОРБ следва да осъществява националната политика във висшето образование, при нейната актуализация следва да се вземе под внимание изпълнението на държавната поръчка по всяко ПН за предходната година, а не определения от НАОА в миналото капацитет. Именно държавната поръчка е пряк и най-актуален инструмент за реализация на държавната политика във висшето образование. Капацитетът е много по-инертен индикатор, обвързан с институционалната и програмната акредитация – още повече, че тези процедури през последните години бяха значително забавени от промените в критериалната система на НАОА. Възприемането на този подход за формиране на ключови индикатори в НКВОРБ ще осигури необходимите предпоставки за постигне на съответствие между актуалното търсене на висше образование и адекватното предлагане на специалности за обучение, основано на компетентностния профил на предлагащите ги ВУ, а не основно на териториална локация. | | актуализиране на НКВОРБ за 2024 г. |
| **6.** | **Българска асоциация за образование по социална работа**<br>(портал за обществени консултации) | **1.** Българската асоциация за образование по социална работа (БАОСР) е сдружение, обединяващо висши училища в България, в които се осъществява обучение в професионално направление 3.4. Социални дейности.<br>1. Членовете на БАОСР изразяват сериозни резерви относно възприетия подход при оценката и планиране на приема на студенти от отделните професионални направления, при който не се отчитат разработените прогнози за потребностите от кадри в средносрочен и дългосрочен план. БАОСР счита като най-важен и определящ критерий при актуализирането на НКВОРБ данните за потребностите на пазара на труда от кадри с подготовка в съответното професионално направление и специалност. В този аспект НКВОРБ не отразява изводите и препоръките на прогнозата на МТСП за развитието на потребностите на пазара на труда в България в средносрочен и дългосрочен план.<br>Съгласно разработения от МТСП Първи аналитичен доклад “Средносрочни и дългосрочни прогнози за развитието на пазара на труда в България. Фактори на търсенето на труд, тенденции в заетостта, регионални и образователни дисбаланси (2008-2032)“ се очаква в средносрочен и дългосрочен план най-сериозно да се засили ролята на секторите „образование“ и „хуманно здравеопазване и социална работа“. Прогнозите показват, че заетите в сектора хуманно здравеопазване и социална работа през 2022 г. следва да бъдат 175.6 хил., а през 2032г. – 194.3 хил. Очакваното изменение за периода 2018-2022г. е с 16.0 хил. (ръст от 10.0%), а за периода 2018–2032г. – с 34.7 хил. души (21.8%). | **Не се приема** | Конкретните критерии и процедурата за определяне на план-приема са регламентирани в ПМС 64/2016 г. НКВОРБ е базирана на допускането, че наличието на нарастващи потребности от специалисти с висше образование, подготвени в определени ПН/СРП, би следвало да доведе до подобряване на реализацията на завършилите подобни ПН/СРП на пазара на труда, вкл. до намаляване на безработицата сред тях и до увеличаване на дела на завършилите, |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | Прогнозите на МТСП за развитието на потребностите на пазара на труда в България определят сектор социална работа като един от водещите по отношение на очакван брой заети лица и ръст на заетостта в сектора, което не се отчита при планиране на образованието по социална работа и приема на студенти от професионално направление „Социални дейности“.<br>В този аспект БАОСР предлага при определяне на значението на отделните направления да бъдат отчетени прогнозите на МТСП за развитието на пазара на труда в България. | | реализиращи се на позиции, изискващи висше образование. Наличието на индикатори в НКВОРБ, които отчитат както моментната картина, така и промяната на стойностите през съответния петгодишен период, гарантира, че в рамките на своите ежегодни актуализации НКВОРБ ще бъде в състояние достатъчно рано да регистрира появата и развитието на тенденции за нарастване на реалното търсене на специалисти с определен профил и съответно това би се отразило върху оценката на съответните ПН/СРП и потенциално би довело до промяна на групата, в която те попадат, както и на приложимите спрямо тях насоки на националните политики. |
| | | **2.** БАОСР изразява сериозни резерви по отношение поставянето в НКВОРБ на професионално направление „Социални дейности“ в група 4, за която се предвижда задържане и дори намаляване на приема на студенти, за които е осигурено държавно финансиране.<br>Реализацията на приетите през последните години важни стратегически документи в сферата на социалното осигуряване и на социалното подпомагане и социалните услуги са свързани със сериозни предизвикателства във връзка с необходимостта от значителен брой кадри с подготовка в направление „Социални дейности“. Значителното намаление на броя на студентите в това професионално направление поставя под сериозна опасност успешната реализация на политиката в сферата на социалната защита и подкрепа за групите в неравностойно положение. | **Не се приема** | Конкретните критерии и процедурата за определяне на план-приема са регламентирани в ПМС 64/2016 г.<br>НКВОРБ е базирана на допускането, че наличието на нарастващи потребности от специалисти с висше образование, подготвени в определени ПН/СРП, би |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | БАОСР счита, че нарастващите потребности от социални работници - както на настоящия етап, така и в перспектива, не се отчитат при прогнозиране на приема на студенти в професионално направление „Социални дейности“, което е факт и в Националната карта на висшето образование в България. В резултат на това съществуващият и към момента дефицит от специалисти с необходимата професионална подготовка в сферата на социалната работа ще се увеличи съществено и ще създаде сериозни проблеми за реализацията на стратегически документи и на целите на МТСП по отношение развитието на социалните услуги и социалното подпомагане. | | следвало да доведе до подобряване на реализацията на завършилите подобни ПН/СРП на пазара на труда, вкл. до намаляване на безработицата сред тях и до увеличаване на дела на завършилите, реализиращи се на позиции, изискващи висше образование. Наличието на индикатори в НКВОРБ, които отчитат както моментната картина, така и промяната на стойностите през съответния петгодишен период, гарантира, че в рамките на своите ежегодни актуализации НКВОРБ ще бъде в състояние достатъчно рано да регистрира появата и развитието на тенденции за нарастване на търсенето на специалисти с определен профил и съответно това би се отразило върху оценката на съответните ПН/СРП и потенциално би довело до промяна на групата, в която те попадат. |
| **7.** | **Отдел Ректорат Технически университет – Варна** (електронна поща) | По отношение на публикуваната за обществено обсъждане НКВОРБ, актуализирана редакция 2023 год. считаме, че е необходимо да се преразгледат, коригират и допълнят следните основни точки:<br>I. Към т.4.3 „Насоки на националната политика по отношение на откриване на нови ПН/СРП в съществуващи ВУ, факултети, филиали, колежи“, предлагаме да се създадат нови подточки 4.3.4 и 4.3.5 със следното съдържание: | **Приема се по принцип** | Регион тип Г предполага нисък брой наети специалисти с ВО на един студент в региона и с нисък брой ученици в гимназиален етап на |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | 4.3.4 Допуска се откриване на нови ПН/СРП от група 1 в регион на планиране Г при едновременно изпълнение на следните условия:<br>- обучението по съответното ПН/СРП не се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион или в случаите, когато се предлага от друго държавно ВУ в съответния регион, но ПН е приоритетно и броят на обучаваните студенти в съответното ПН/СРП на национално ниво е над 70% от определения от НАОА капацитет и с над 90% попълване на местата държавна поръчка ;<br>- предлаганите специалности в съответното ПН са иновативни и съответстват на съвременните изисквания на пазара на труда;<br>- има мотивирано становище от ресорното министерство за необходимостта от увеличаване на броя на обучаваните студенти по съответните ПН/СРП в съответния регион;<br>- има мотивирано становище от областния управител на областта, в която е държавното ВУ, за необходимостта от увеличаване на броя на обучаваните студенти по съответните ПН/СРП в съответната област, кореспондиращо със стратегическите задачи на областта;<br>- има положително становище от МОН в извършената предварителна оценка на въздействието върху степента на съответствие на профилната и териториална структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.<br>4.3.5 Допуска се откриване на нови ПН/СРП от група 1 и 2 в регион на планиране Г без субсидиране от държавата до достигане на изпълнение на едно от изискванията по т.4.3.1, 4.3.2, 4.3.3 или 4.3.4.<br>*Обосновка :* Регион на планиране Г, в който трайно попадат СИРП и СЦРП е обречен на застой по отношение на развитие в сферата на висше образование по професионални направления и СРП за ДВУ, разкриване на свои филиали и др. структури. Същевременно ЧВУ могат и получават положително оценени проекти за разкриване както на нови ПН, така и на СРП, което е видно от сайта на НАОА. Обвързването на образователния профил на системата на ВО с потребностите на пазара на труда е обективен процес, но той не трябва да се абсолютизира, тъй като у нас съществуват сериозни диспропорции в търсенето и предлагането на определени специалисти както в национален, още по-вече в регионален план. Те са резултат най-вече в диспропорциите в самото социално-икономическо развитие на регионите. А наличието на висококвалифицирани специалисти е първостепенен фактор за това социално-икономическо развитие, и ако тях ги няма, то всеки един „пробив“ (инвестиционен, технологичен или друг) в бъдещето няма как да се осъществи, защото такива специалисти няма да бъдат налични, тъй като те няма да подготвени от съществуващата днес система за ВО и нейното териториално разпределение в страната. Така се затваря омагьосания кръг – няма инвестиции-няма развитие-няма специалисти, ако се появят инвестиции, те не могат да се реализират поради липсата на подготвени кадри, които пък от своя страна не са подготвени от съществуващите университети, защото те са ориентирани към | | обучение на един студент в региона. Това предопределя търсенето и предлагането на ВО. От друга страна в НКВОРБ в насоките в т. 4.2.3 и 4.2.4 са предвидени условия при които може да се открият нови структури на ВУ в такъв тип регион. При наличие на свободен капацитет и въведено ограничение от НКВОРБ ВУ се насърчават да сключват споразумения за провеждане на съвместно обучение и споделяне на ресурси. Направените предложения предполагат да бъдат подложени на задълбочен анализ и обсъждане със заинтересованите страни. Предвид кратките срокове за приемане на акта те могат бъдат обсъдени и съответно потенциално могат да бъдат взети предвид при предстоящото актуализиране на НКВОРБ за 2024 г. |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | подготовката на такива кадри, за които ще има потребност на пазара на труда в един бъдещ момент. Освен това, към момента общото равнище на технологично развитие в страната ни не е особено високо, равнището на производителността на труда също е по-ниско от средното за ЕС, поради което като цяло потребността от висококвалифицирани кадри към момента не е особено висока. Следователно ориентирането към моментното състояние на пазара на труда на системата на ВО няма да бъде особено продуктивно от гледна точка на перспективите на нейното развитие. В тази връзка считаме, че с въвеждането на тези две допълнителни точки ще се избегне дискриминацията по отношение на правото за обучение. | | |
| | | II. Предложения по таблица 13 Индикатори за определяне на степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите по ПН и СРП на национално ниво и тяхната тежест.<br>II.1. Предлагаме ново преразпределение на тежестите на отделните индикатори, а именно:<br>Среден успех от дипломата за завършено средно образование – 15 %<br>*Обосновка:* Въвеждането на двуетапното придобиване на средно образование: първи гимназиален – от VIII до X клас включително, и втори гимназиален – от XI до XII клас включително, доведе до нов начин на определяне на средния успех от дипломата. При това ранното професионално ориентиране, още в 7 клас, все още не позволява на младите хора да се ориентират напълно в желанието си за бъдеща реализация. Така профилирането им във втори гимназиален етап, може да е в разрез с тяхното бъдещо развитие и получените оценки от ДЗИ да не са най-добрите. Това подлага и на съмнение отделянето на такава голяма тежест на този индикатор (35%).<br>Дял на чуждестранните студенти – 15%<br>*Обосновка:* През последните години чуждестранните студенти избират да се обучават в Р България или с цел получаване на европейска диплома или за по-евтино образование в определени специалности ( например „Медицина“, където по данни от Националната пътна карта се обучават 48,7% от всички чуждестранни студенти). По тази причина не считаме, че този индикатор трябва да има тежест 20%, който да влияе толкова съществено върху определянето на групи, в които попадат държавни ВУ, от които зависи бъдещото им развитие.<br>Новоприети студенти като дял от държавната поръчка – 40%<br>*Обосновка:* Считаме, че този индикатор би трябвало да има най-голяма тежест, т.к. това в момента е единственият ясен критерий относно степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите за съответното ПН/СРП и в съответното ВУ. Факт е, че корекцията на приема в ДВУ се прави вече няколко години с коефициентите за качество на база прием 2019/2020г.<br>Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет – 15%<br>*Обосновка:* Капацитетът на едно ПН в дадено ВУ показва възможностите на този университет да обучава студенти в даденото ПН/СРП по принцип. Всъщност този индикатор не способства за реализацията на определени цели, а отразява едно | **Приема се по принцип** | Направените предложения предполагат да бъдат подложени на задълбочен анализ и обсъждане със заинтересованите страни. Предвид кратките срокове за приемане на акта те могат бъдат обсъдени и съответно потенциално могат да бъдат взети предвид при предстоящото актуализиране на НКВОРБ за 2024 г. |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | фактическо състояние на базата на определен „контекст“. На практика няма ясни критерии по които НАОА определя капацитета на съответните ПН и СРП . Най-често на това става на базата на някакво предходно състояние. А университетите се стремят да запазят утвърдените им капацитети на едно доста сериозно равнище , т.к. все още те разполагат с необходимата база и научен потенциал, без да отчитат в каква степен впоследствие се запълват утвърдените капацитети. | | |
| | | III. Предложения по таблица 14 Индикатори за определяне на степента на реализация на завършилите по ПН и СРП на национално ниво и тяхната тежест.<br>III.1 Предлагаме да се промени срокът за осредняване на информацията по индикатори 1, 2, 3, 5,6, и 7 и вместо 5 да стане 3 години.<br>*Обосновка:* Развиващите се процеси по отношение на дял безработни, осигурителен доход, принос към осигурителната система и свързаните с тях промени, са динамични. Само през последните две години се забелязва съществен ръст в заплащането на специалисти с ВО в редица сфери. Намаляването на срока от 5 на 3 години ще позволи по-бързо да се отрази тази промяна в отделните индикатори и отделни ПН и СРП да преминат в по-горни групи.<br>Например за Технически университет – Варна, четири от професионалните направления от ОВО Технически науки, по които се води обучение са ситуирани в група 2 (ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите и ниска степен на търсене на висшето образование), докато за трите от тях това в някаква степен би било логично, ( ПН 5.1 Машинно инженерство, 5.2 ЕЕА и 5.4 Енергетика), то за ПН 5.3 ККТ това не съответства на действителността, тъй като реалните данни от реализацията на студентите и от кандидат-студентските кампании недвусмислено показват, че това ПН трябва категорично да бъде в Група 1. Същото важи в най-голяма степен и за ПН Педагогика, което е ситуирано в Група 3 – с ниска степен на реализация на студентите и високо търсене от страна на кандидат-студентите (Табл. 15 от Картата). Данните от последните три години от Варненски регион, а и от други региони показват нарастване на търсенето на педагогически специалисти, която тенденция ще бележи устойчивост, определяна от необходимостта от решителна смяна на поколенията в сферата на началното и средното образование. Не е реално да се отчита, че има непрекъснато търсене на учители, че попълването на местата държавна поръчка е над 90% ( за ПН „Педагогика“ за учебната 2022/2023г е 101,9%), а ПН „Педагогика“ да е в 3 та група. Считаме, че това ПН задължително трябва да премине в група 1. Има и редица други примери.<br>III.2. По отношение на индикатор „Приложение на придобитото ВО и реализация по призвание“. В Приложение 1 „Методика за изготвяне и актуализиране на информацията за състоянието на профилната и териториалната структура на висшето образование, съдържаща се в Националната карта на висшето образование в Република България“ ясно е обяснен начина за определянето му и избора на петте години за осредняване (4 години обучение в ОКС „Бакалавър“ и 1 година в ОКС „Магистър“), но в много ВУ обучението в ОКС „Магистър е 1,5 | **Приема се по принцип** | Направените предложения предполагат да бъдат подложени на задълбочен анализ и обсъждане със заинтересованите страни. Предвид кратките срокове за приемане на акта те могат бъдат обсъдени и съответно потенциално могат да бъдат взети предвид при предстоящото актуализиране на НКВОРБ за 2024 г. |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | години, а и нищо не се споменава за ОНС „Доктор“, която би трябвало да е към „реализация по призвание“. *Затова предлагаме този индикатор и неговата промяна да е за 6 годишен период, а ОНС „Доктор“ да се отчита като реализация по призвание (всички данни могат да бъдат взети от НАЦИД).* | | |
| **8.** | **Инициативен комитет за изграждане и развитие на Северозападен образователен, научно-иновационен и технологичен хъб Междууниверситетски кампус и Технологичен парк в Плевен** (електронна поща) | Обръщаме се към Вас, с предложения във връзка с актуализацията на НКВОРБ, на основа на опита от двугодишния процес на подготовка на комплекс от проекти за изграждане на **СЕВЕРОЗАПАДЕН МЕЖДУУНИВЕРСИТЕТСКИ КАМПУС И ТЕХНОЛОГИЧЕН ПАРК** в гр. Плевен, които предвиждат развитие на регионално ниво на нов тип образователна научноизследователската и иновационна инфраструктура, на основата на междуинституционално сътрудничество и взаимодействие, чието функциониране ще се реализира като мрежа: СЕВЕРОЗАПАДЕН ОБРАЗОВАТЕЛЕН НАУЧНО-ИНОВАЦИОНЕН ТЕХНОЛОГИЧЕН ХЪБ - основа за изграждането на регионална научно-иновационна екосистема в Северозападния район и зона „Мизия“. Комплексът от проекти се подготвя и ще се реализира на основа на **ПОДХОДА ЗА ИНТЕГРИРАНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ (ИТИ**), в съответствие с целите и приоритетите за развитие, определени в Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападния регион, на основа на профилната и териториална структура на висшето образование – към Стратегията за развитие на висшето образование /2021-2030г/ и нейните приложения, както и на основа на картографирането на потребностите за развитието на научноизследователската и иновационна екосистема в Стратегията за развитие на научните изследвания /2017-2030г/ и нейните приложения. В съответствие с нормативните изисквания, проектът е неразделна част от Плана за интегрирано развитие на Община Плевен за /2021-2027 г/. Комплексът от проекти в концепциите за интегрирани териториални инвестиции за изграждане на Северозападен образователен научно-иновационен технологичен хъб се подготвя в съответствие с европейските, национални и регионалните стратегически документи за развитието на страната и региона, както и с възможностите, които се предоставят от новите оперативни програми за периода 2021-2027г., респ. в съответствие с изискванията за необходимите и подготвящи се структурни реформи в различните секторни политики.<br>Започналият през 2020-2021г. процес на търсене на възможности за изграждане на реална образователна научно-иновационна технологична инфраструктура продължава с активни темпове, доколкото е обективна необходимост за развитието на региона. Ярко доказателство за необходимостта от реализация на такъв тип комплекс от проекти е не само активността на учените от региона, а преди всичко подкрепата на учени от други висши училища и научни институти на БАН и ССА, както и подкрепата на множество неправителствени организации и културни институти от региона. Интензивната работа на екипите, разработващи отделните направления на комплекса от проекти, при етапна съгласуваност и взаимодействие и периодични тематични обществени консултации с | **Приема се по принцип** | Направен е анализ и конкретни изводи, без да са направени конкретни предложения към актуализирания проект на НКВОРБ. Друга част от предложенията засягат целите и мерките в Стратегията за развитието на ВОРБ, а не НКВОРБ. |

националните публичните институции, с компетенции в планирането и бъдещото управление на проектите в тематичните направления, очерта възможните и необходими за региона параметри за разработването на концепции за интегрирани териториални инвестиции, респ. потенциалните партньори и заинтересовани лица в съответните направления. В процеса на подготовка на комплекса от проекти нагласи за партньорство са заявили редица университети като: СУ „Кл.Охридски“, ВТУ „Св.св.Кирил и Методий“, УХТ, ХТМУ, ВУТП, НХА, АМТИ и др. както и институти на Българската академия на науките, като: ИКИТ, ИИКАВ, НИГГГ, ИФРГ, ИОНХ, ИФС, ИИИ, ИЕФЕМ и др. Регионални партньори в комплекса от проекти са Регионалните звена на ВТУ „Св.св.Кирил и Методий“ във Враца и в Плевен, ВВВУ „Г.Бенковски“ и Институтите на ССА в региона. Именно подкрепата на академичната общност на Българската академия на науките, на Софийски университет и други университети ни даде сили да продължим да работим по тази доста трудна, но изключително необходима за региона инициатива. **СЕВЕРОЗАПАДНИЯТ РАЙОН е един от регионите с най-негативни показатели за развитие, особено в сферата на висшето образование и научните изследвания и иновациите**. Съществуващите регионални диспропорции в социално-икономическото развитие на голяма част от областите и общините в Северна България, са един от основните мотиви за иницииране и провеждане на **ПОРЕДИЦАТА ОТ ПУБЛИЧНИ ДИСКУСИИ**, организирани в условията на публичен граждански диалог, с оглед формиране на конструктивни партньорства между държавните власти, представителите на местното самоуправление, на научните институти, висшите училища и браншовите организации за очертаване на възможностите за решаване на натрупаните в годините проблеми. Подготвяният комплекс от проекти за изграждане на Северозападен образователен научно-иновационен технологичен хъб, с ядро Междууниверситетският кампус и технологичен парк в Плевен /разпределена инфраструктура/ беше предмет на поредицата от **регионални форуми**, инициирани от Северозападния регионален иновационен център по мехатроника и промишлени технологии, Северозападния иновационен център „Индустрия за здравословен живот, биоразнообразие и технологии“ и ИК на Северозападния иновационен център „Креативни и рекреативни индустрии и регионално развитие“, в партньорство с Областна администрация Плевен и община Плевен, с активното участие на регионалните колегии на Камара на архитектите, Камара на инженерите в инвестиционното проектиране, Търговско-промишлена палата Плевен, Областната организация на НТС – Плевен и др. Регионалните форуми бяха тематично ориентирани, с участие на екипи на съответните министерства – Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерство на икономиката и индустрията, Министерство на транспорта, Министерство на иновациите и растежа, Министерство на земеделието и храните, Министерство на околната среда и водите, както и национални административни структури като: БАИ, Фонд на фондовете, НСОРБ и други национални и регионални обществени

организации в съответните тематични области. В регионалните форуми взеха участие както наши партньори от висшите училища и научни институти на БАН и ССА, така и представители на регионални административни структури и на общини от областите в Северозападен и Северен централен район. Проведени бяха и множество тематични работни срещи с различни групи заинтересовани лица от Северозападния планов район, както и с представители на бизнеса, културни институти и обществени организации в региона.

В контекст на двугодишния опит, свързан с поредица от обществени консултации в различни социални групи и с различни тематични акценти по отношение на многократно обсъжданите данни от НКВОРБ бихме искали да представим на вниманието на екипа няколко значими за развитието на Северозападния регион

**ГРУПИ ОТ ПРОБЛЕМИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ:**

**1.** В трите поредни актуализации на Национална карта на висшето образование в Република България се констатират много **силно изразени РЕГИОНАЛНИ ДИСБАЛАНСИ, с много негативни данни за Северозападния район**:

- Третата поредна актуализация на Национална карта на висшето образование в Република България, съгласно чл. 9, ал. 3, т. 1а от Закона за висшето образование (ЗВО), определя профилната и териториалната структура на висшето образование в страната по професионални направления и специалности от регулираните професии, но все още не изпълнява ролята целта си за постигане на „*съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда*“. Това в още по-голяма степен се отнася за възможността „*да се идентифицират потребностите за развитие на висшето образование по региони“ и „да се подпомага формулирането на политики за балансирано развитие на мрежата от висши училища според потребностите на регионите, в съответствие с националните и регионалните потребности и с прогнозите за бъдещо развитие на пазара на труда*“.
- В поредната актуализация на НКВОРБ отново се констатират неравномерно разпределение на студентите по райони, като най-негативни са данните за Северозападния район, **с най-малък брой студенти 4837бр., с най-малък относителен дял от студентите в страната 2,7%.** Още по фрапиращи са данните за съотношението между студентите, които се обучават в района, и студентите, които са завършили средно образование в района: **от 14 856 действащи студенти от региона, завършили средно образование в Северозападния район, само 3652 учат висше образование в района**. За трети пореден път се отбелязва, че регионални дисбаланси се наблюдават и по отношение на реализацията на завършилите: „в Северозападния район работят 7% от завършилите, но висши училища в района са завършили само 1.7% от всички завършили в страната.

С тревога искаме да отбележим фактът, че в настоящата актуализация относно регионалните дисбаланси в развитието на висшето образование се излагат

нови, не много убедителни аргументи като фактът, че „*разстоянията в България са сравнително малки, а кандидат-студентите и студентите са мобилни – съответно достъпът до висше образование не е силно възпрепятстван“, и че „регионалното деление в България вече не отговаря на минималните изисквания на Евростат за минимален брой жители* – за два района /СЗР и СЦР“ и от МРРБ са предложени варианти за окрупняване. Но се забравя обстоятелството, че **проблем не са само „разстоянията“ за мобилността на студентите, а и стандартът на живот в столицата и регионите, а и ролята на университетите е полифункционална и е свързана и с потребностите на бизнеса и на публичните институции в регионите. До 2027г. регионалното деление ще се запази в съществуващите планови райони и ако не се предприемат своевременно необходимите управленски действия, това безвъзвратно би задълбочило очертаните негативни оценъчни констатации за Северозападния район**.

**2.** За трети пореден път в актуализираната НКВОРБ се отбелязва, че през 2023 г. **с най-ясно изразени ПОТРЕБНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ Е СЕВЕРОЗАПАДНИЯТ РАЙОН** /тип А/: т.е. регион с най-голям брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона /6.28 %/ и с голям брой наети специалисти с висше образование на един студент в региона /3.48%/.

- Ако се конкретизират данните за отделните професионални направления и специалности от регулираните професии по райони биха се очертали много по-конкретни измерения на регионалните потребности в Северозападния район, с оглед постигане на необходимото съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда, като се имат пред вид не само потребностите на бизнеса, а и на публичните институции в района. В този контекст **за Северозападния район особено голямо значение има предлагането на възможности за достъп до висше образование в професионалните направления на природните науки и математиката, на техническите и аграрни науки, както и на хуманитарните науки и образованието по изкуствата.**

Целесъобразно би било за Северозападния район **да се формулират по-конкретни параметри за решения в насоките на националните политики за развитие на профилната и териториалната структура на висшето образование по професионални направления и специалности от регулираните професии, в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда**. В тази връзка подкрепяме предложението на Асоциация на индустриалния капитал в България /АИКБ/ за допълване на Методиката за разработване на картата като се добавят показатели, които да дават реална връзка с потребностите на пазара на труда в

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | отделните региони /по икономически сектори /вкл. за нивата на образование и потребностите от кадри на публичните институции в региона/.<br>**3.** Ежегодно се актуализират данните в Национална карта на висшето образование в Република България, която е част от приетата Стратегия за развитие на висшето образование в България, а би било целесъобразно, на основа на **ОТЧЕТ И АНАЛИЗ на постигнато да се актуализират основните дейности и мерки в самата СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ 2021-2030г.** Особено значение биха имали по-конкретните измерения за отделните региони / и особено за Северозападния район/ на предвидените в стратегията **цели и мерки за изграждане на ЕФЕКТИВНА ВРЪЗКА ОБРАЗОВАНИЕ- НАУКА-БИЗНЕС** /дейности и мерки по цел 7/, особено дейностите за активизиране на партньорството на ВУ с работодателите и държавата в образователната дейност и продължаващото обучение чрез подпомагане на развитието на дуалното обучение във висшето образование и на други форми за съвместно обучение; чрез по-тясна координация между ВУ, работодателите и държавата за осъществяване на програми за продължаващо обучение, квалификация и преквалификация като основно средство за адаптиране към променящите се изисквания на пазара на труда; чрез създаване и подпомагане на дейността на центрове за учене през целия живот към ВУ и др. Особена актуална за развитието на регионите би била конкретната дейност по отношение на активизиране на партньорството на ВУ с бизнеса и държавата в научните изследвания чрез стимулиране на приложни изследователски програми, вкл. и чрез смесено публично-частно финансиране, за развитие на иновации с потенциал за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика; чрез създаване и ресурсно осигуряване на национална система от офиси за трансфер на технологии и др. В това предметно направление значение има постигнатото по отношение на организацията на научно-изследователската дейност чрез стимулиране на кооперирането между ВУ, а също и на ВУ с институтите на БАН и ССА за подготовката и изпълнението на общи научни проекти и за съвместно обучение чрез общи магистърски и докторски програми със споделени човешки и материални ресурси.<br>За преодоляването на регионалните дисбаланси в развитието на висшето образование съществено значение би имал отчета на постигнатото и актуализация на мерките за **ПОВИШАВАНЕ НА РОЛЯТА НА ВУ КАТО АКТИВЕН ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ** /дейности и мерки по Цел 8/ чрез създаване на система за периодичен преглед и актуализиране на НКВОРБ с участието на представители на Съвета на ректорите, МТСП, МРРБ, Националното сдружение на общините и национално представителните организации на работниците и служителите и на работодателите, като се | | |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | | планират конкретни мерки на национално и регионално ниво за преодоляване на съществуващите реални социални и регионални неравенства в достъпа до ВО. Особено значение има активизиране на партньорството на ВУ с регионалните власти по отношение на интелигентната специализация и развитието на регионите, което може да се изразява в подпомагане на подготовката на съвместни стратегически документи за развитие на отделните региони с участието на висшите училища; в стимулиране на участието на ВУ в решаването на проблеми, идентифицирани като приоритетни от регионалните власти чрез целево национално и регионално финансиране (проектно и програмно) и др.<br>**Поставените проблеми и предложения са особено актуални, в контекст на възможността да се съчетае бюджетно с проектно финансиране, в предстоящите конкурси за разработка на концепции за интегрирани териториални инвестиции в началото на 2024г., за преодоляване на драстичните регионални дисбаланси в развитието на висшето образование особено за региони – като Северозападния.** | | |